

VÝZKUMY STRATIFIKOVANÝCH PALEOLITICKÝCH STANIC U DOLNÍCH KOUNIC A PRAVLOVA V ROCE 2005

ARCHAEOLOGICAL EXCAVATION OF THE PALAEOLITHIC STATIONS IN DOLNÍ KOUNICE
AND PRAVLOV AREA IN 2005

PETR NERUDA - ZDEŇKA NERUDOVÁ
MZM - ANTHROPOS

Tento článek věnujeme dlouholetému nadšenému externímu spolupracovníkovi panu Antonínu Ottovi z Dolních Kounic, u něhož ve sklípku při diskusi nad jeho novými nálezy bývá tak dobře.

ABSTRACT:

This article describes a preliminary results of excavations executed in the Pravlov - Dolní Kounice area (South Moravia) when we discovered a new palaeolithic site Pravlov IVd with two archaeological layers (EUP, Middle Palaeolithic with microlithic industry).

KEY WORDS: South Moravia (Czech Republic), Dolní Kounice, Pravlov, Middle Palaeolithic, Early Upper Palaeolithic, Stratigraphy

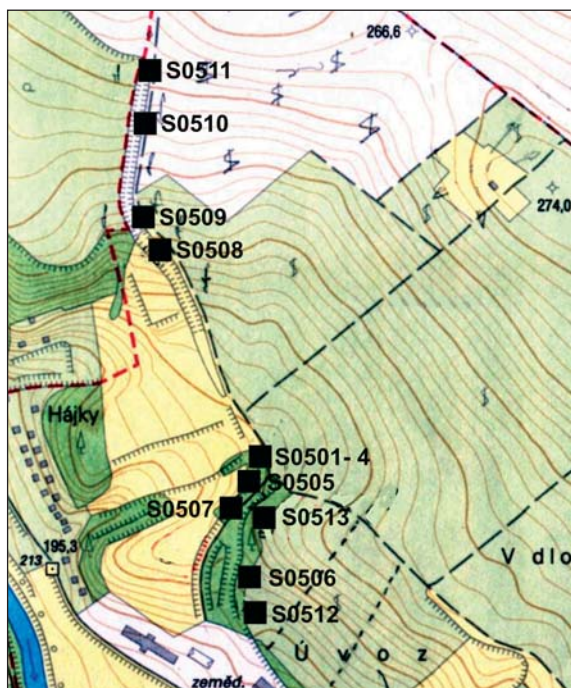
1. ÚVOD

V souvislosti s řešením grantového projektu MK ČR č. RK 04P03OMG012 jsme se v roce 2005 věnovali průzkumu levobřeží řeky Jihlavy v oblasti Dolních Kounic, odkud je z povrchových sběrů známa řada paleolitických lokalit, rámcově datovaných od starého do mladého paleolitu (OLIVA 1989). Kromě zjišťování možné stratigrafické polohy existujících povrchových nálezů za účelem jejich datování jsme se v dané oblasti zaměřili také na sledování kvartérních sedimentů na vytipovaných místech úvozových cest. V rámci terénních prací jsme sondovali v polohách Mělčany I, Dolní Kounice I, II, X a Pravlov I, III, IV. Hlavní pozornost byla zpočátku věnována staršímu nálezu mamutích kostí z roku 1991, který je ve sbírkách ústavu Anthropos evidován jako Pravlov IX.

2. PRAVLOV IX

V roce 1991 při jednom ze svých pravidelných povrchových sběrů objevil amatérský archeolog - dlouholetý spolupracovník ústavu Anthropos Antonín Otta - za budovou JZD v Pravlově (na úpatí kopce pod vinohradem) nově erodovaný erozní kanál ve spraši, v němž při bližším ohledání objevil vyčnívající mamutí kosti. Informoval tehdy vedoucího osteologického oddělení ústavu Anthropos L. Seitla, který se na místo dostavil 25. 4. 1991. Společně vyzvedli část mamutích kostí a 3 patinované úštěpy (i.č. 115 959-115 961). Údajně další mamutí kosti byly ponechány na místě, protože nálezové okolnosti (možnost sesutí stropu erozního kanálu) nedovolily jejich vyzvednutí (osobní sdělení A. Otta, 16. 6. 2005). Od té doby se o nálezovou situaci nikdo nezajímal, neboť bylo zřejmé, že se kosterní materiál nachází v druhotně přemístěných sedimentech.

Rozhodli jsme se ověřit okolnosti nálezů, neboť nebylo zcela jasné, jak rozsáhlá je redepozice nálezů a spojení patinovaných artefaktů s mamutími kostmi bylo rozhodně zájma-

Obr. 1. Rozmístění sond a vrtů v Pravlově.

Fig. 1. A dislocation of the geological treches in the Pravlov area.

vě. Domnívali jsme se rovněž, že bude možné určit vektor pohybu sedimentů a tudíž nalézt možné místo se situací *in situ*. Ideální se jevila i pozemková situace, neboť zkoumané místo se nevyužívalo, a proto jsme získali povolení k výzkumu od starosty obce Pravlov i majitele dotčeného pozemku.

Díky osobnímu kontaktu s nálezcem bylo možné poměrně přesně určit místo nálezu (obr. 1:S1). Podle dostupných informací se vrstva s kostmi nacházela ve sprašovém sedimentu v hloubce cca 1,5–2 metry od povrchu. Pro urychlení prací jsme se proto rozhodli použít bagru, který vyhloubil sondu v určeném místě nálezu (Prav S0501). K našemu překvapení jsme ale hned pod drnovkou narazili na mocný příkrov recentních navážek, dosahujících mocnosti až 3 m. Sondu jsme tedy nechali protáhnout po spádnicí téměř až k cestě okolo vinohradu. V těchto místech navážky končily 1,5 metru pod povrchem a pod nimi následovaly sprašové sedimenty. Po začistění stěn sondy jsme pokračovali s jejím prohlubováním, které jsme ukončili v hloubce 4 metry od současného povrchu. V profilech se pod vrstvou navážky střídaly silně provlhčené relativně mocné horizonty různě zbarvených, přemístěných sprašových sedimentů, které při dně přecházely do deluviálních půdních sedimentů. Předpokládanou situaci s mamutími kostmi se nepodařilo nalézt, podařilo se vyzvednout pouze ojedinělé kamenné artefakty a keramické střepy. V jednom místě se v profilu vedle sebe nacházely současně zlozek novověkého střepu spolu se zlomkem patinovaného artefaktu z rohovce. Když jsme v hloubce 2,5 m našli novověké střepy a pravěký keramický materiál zasahoval až do houbky 4 metrů, ukončili jsme výzkum jako neperspektivní. Sondou provedenou geologickou tyčí jsme totiž detekovali minimálně ještě 2 metry mocný horizont přemístěné spraše, pod níž se v celkové hloubce 6,20 m od povrchu teprve nacházela rezavá půda (obr. 2). Plošně jsme zkoumanou plochu rozšířili systémem kopaných sond Prav S0502, S0503, S0504 a S0505. Ani v jejich rámci jsme však nemohli konstatovat příznivější okolnosti.

Vysvětlení nálezové situace spočívá v geomorfologické stavbě okolí. Z mapového listu 24-34-18 vyplývá, že výškový rozdíl mezi temenem kopce v poloze „Hraniční“ (274 m n. m.)

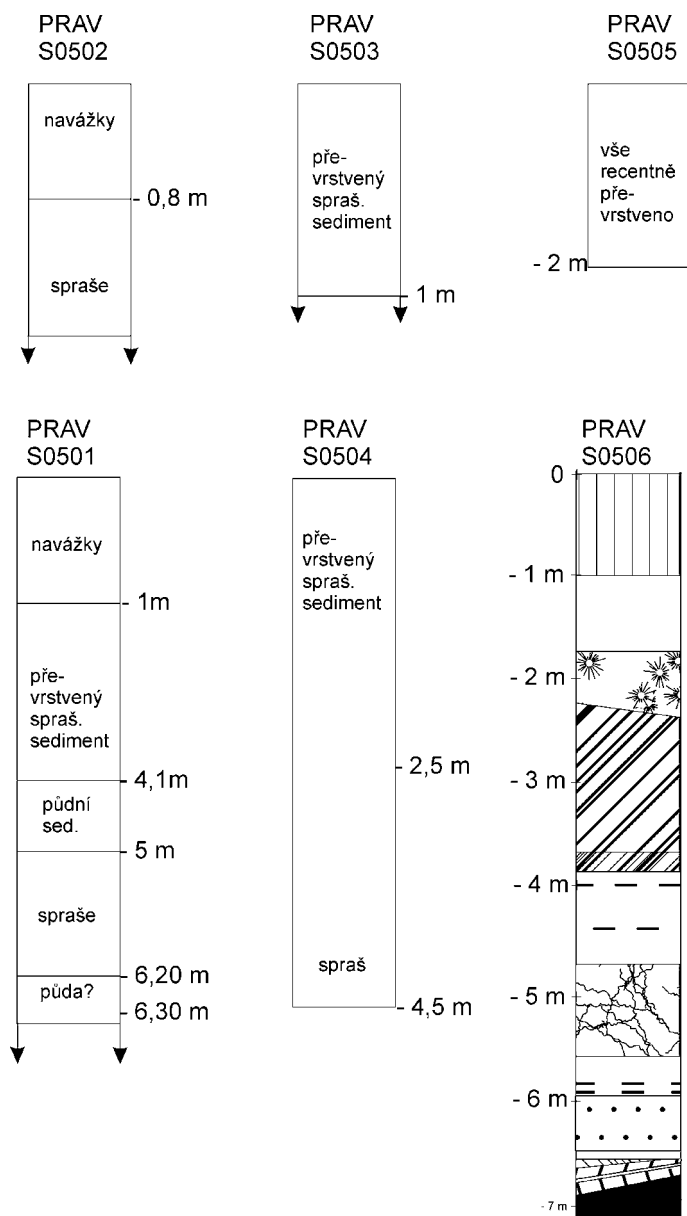
a místem výzkumu (220 m n. m.) činí 54 m. Při vzdálenosti obou bodů 550 m je úhel sklonu svahu 5,6°. Navíc je JZ svah tvarován nad místem nálezu do výrazného amfiteátru, který koncentroval stékající vody a jí nesené sedimenty do odvodňovacího údolí, kolmého na řeku Jihlavu. Toto údolí se ale v průběhu mladšího holocénu zaneslo a způsobilo relativně rychlou sedimentaci přemístěných spraší a půd. Podle výpovědí místních občanů docházelo k opakovaným splachům půdy a spraše z výše položených míst směrem do údolí k řece Jihlavě ještě ve zcela nedávných dobách. Tyto destrukce byly tak intenzivní, že vymýlaly erozní rýhy až do hloubky 2 metrů (osobní sdělení p. Pelikána). V rámci jedné takové eroze došlo i k vyhloubení erozního kanálu, který odkryl přemístěné mamutí kosti v místech, kde vyúsťoval na povrch na hraně strže. Ta byla ale postupem času rovněž erodována a přitom došlo i k odnosu paleontologického a archeologického materiálu. Hranu této strže, která byla kolmá na vektor svahu se totiž nepodařilo najít, přičemž v sondě orientované po spádnicí by se musela zřetelně projevit. Domníváme se tedy, že situace, kterou náhodně objevil A. Otta, byla utrženým nálezovým horizontem z některých výše položených částí svahu. Možné další sondážní práce znemožňuje vinohradnické využití polohy. Průzkumem terénu můžeme prozatím konstatovat, že cca od výšky 260 m klesá výrazně sprašový pokryv a na temeni kopce vystupuje granodioritové podloží zcela na povrch.

3. DALŠÍ VÝZKUMY NA KATASTRU PRAVLOVA

Souběžně s hloubením sondy PravIX S0501 jsme započali s dokumentací kvartérních sedimentů v blízkém okolí (obr. 1; 4). Ideální podmínky skýtal úvoz, který vybíhá SZ směrem od místa výzkumu a cca po 300 m se stáčí k severu a vyúsťuje na svahu kóty 276,2 m kde se nachází stanice Dolní Kounice XI (OLIVA 1989). Zde jsme začistili celkem čtyři profily označené směrem do svahu Prav S0508-S0511 (obr. 4). Většinou jsme zachytili nedělenou spraš, pouze v sondě Prav S0510 jsme našli komplexnější stratigrafickou sekvenci, která se makroskopicky podobala situaci plochy IV-1 z nedaleké stanice Moravský Krumlov IV. Bohužel se však nepodařilo zachytit archeologické nebo paleontologické nálezy. V hloubce 120 cm se nacházela slabá, zřejmě interpleniglaciální půda, dělená slabými světlými vrstvičkami na tři horizonty, které celkově dosahovaly mocnosti 60 cm. V podloží se nacházela 80 cm mocná spraš, která přecházela do fosilního půdního komplexu s 80 cm mocným A-horizontem a až 40 cm silným B-horizontem rezavěhnědé barvy. Báze půdy byla poškozena kořeny, ale v podloží se rýsoval horizont s půdními závalky ve sprašovém sedimentu. Makroskopická struktura i střídání stratigrafických členů připomíná situaci na již zmíněné lokalitě Moravský Krumlov IV. V ostatních sondách byly zachyceny pouze mocné vrstvy silně provápněné spraše, jejíž báze jsme nedosáhli ani vrtem geologickou tyčí přímo ve dně úvozu.

Další sondážní práce jsme soustředili v hluboké strži, která od výzkumu Pravlova IX směřuje jižním směrem do nivy řeky Jihlavy. Tento úvoz probíhá paralelně se starou formanskou cestou, spojující kdysi obce Pravlov a Mělčany a po níž zůstaly zachovány základy mýtnice. Vznik hluboké strže není jasný, ale vzhledem k příkrým stěnám přichází v úvahu těžba štěrkopísků. V severní stěně strže v nadm. výšce cca 218 m jsme zachytili pod holocénním horizontem mocnou vrstvu vodorovně zvrstvených jílu šedé a okrové barvy (sonda Prav S0507). Pod tímto horizontem nastupuje vrstva štěrkopísků. Poněkud překvapující byl nález valounu jurského rohovce, který má jedním úderem upravenou úderovou plochu, z níž vychází negativ po odbití přirozené vodící hrany. Interpretace tohoto artefaktu je složitá. Vykazuje znaky záměrné manipulace člověkem (bulby, organizace negativů podle principů prizmatické těžby), ale jeho stratigrafická pozice intencionalitu nepodporuje. Nejedná-li se o naturfakt, tak jediné vysvětlení spočívá v redepozici jílovitých sedimentů v průběhu kvartéru, která přesunula i tento artefakt z původní polohy.

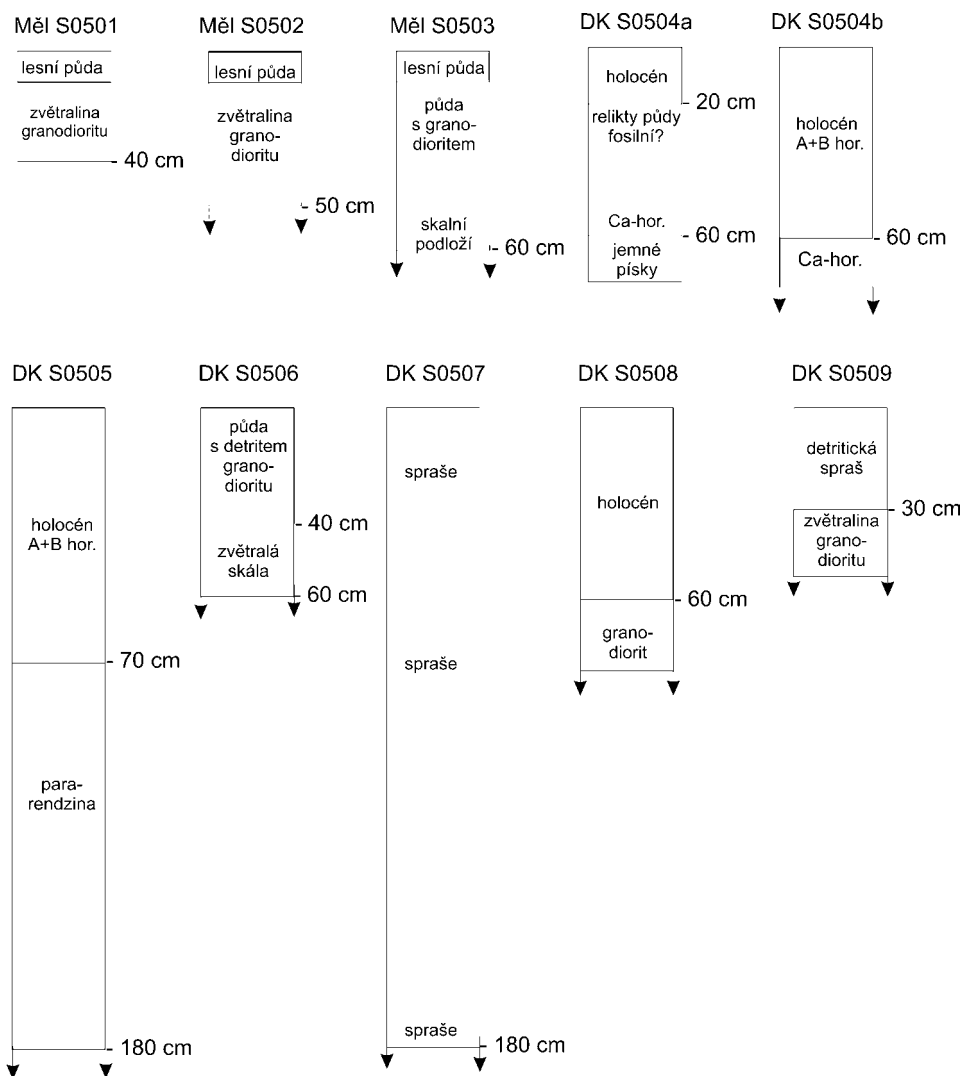
Další dva profily a dvě sondy jsme začistili v protější, jižní stěně strže. Jeden z profilů, označený jako S0506 zachytil zajímavou archeologickou situaci, takže jeho popisu je věnována samostatná kapitola.

Obr. 2. Stratigrafie v sondách č. 1-6 v Pravlově. Prav S0506 viz obr. 5.
 Fig. 2. The stratigraphic situation of probes no. 1-6 in Pravlov. Prav S0506 see Fig. 5.

Sledování kvartérních sedimentů probíhalo dále v prostoru stanice Pravlov I, kde na volně přístupných místech vystupuje na povrch granodioritové podloží. Kvartérní spraše se zachovaly v sedle mezi Pravlovem I a zmíněnou kótou 274, která se nachází severním směrem. Na jižním svahu nad sedlem se rozkládá lokalita Pravlov V, u níž můžeme předpokládat existenci intaktní archeologické vrstvy ve sprašovém souvrství, ale v současné době je tato poloha krytá vinohradem.

Severněji situovaná lokalita Pravlov III se nachází v poloze „Hraniční“ na V a JV svahu těsně pod temenem, kde ale vystupuje na povrch granodioritové podloží. Směrem k poloze Pravlov V sice sprašové souvrství rychle narůstá, ale i zde je překážkou vysazený vinohrad.

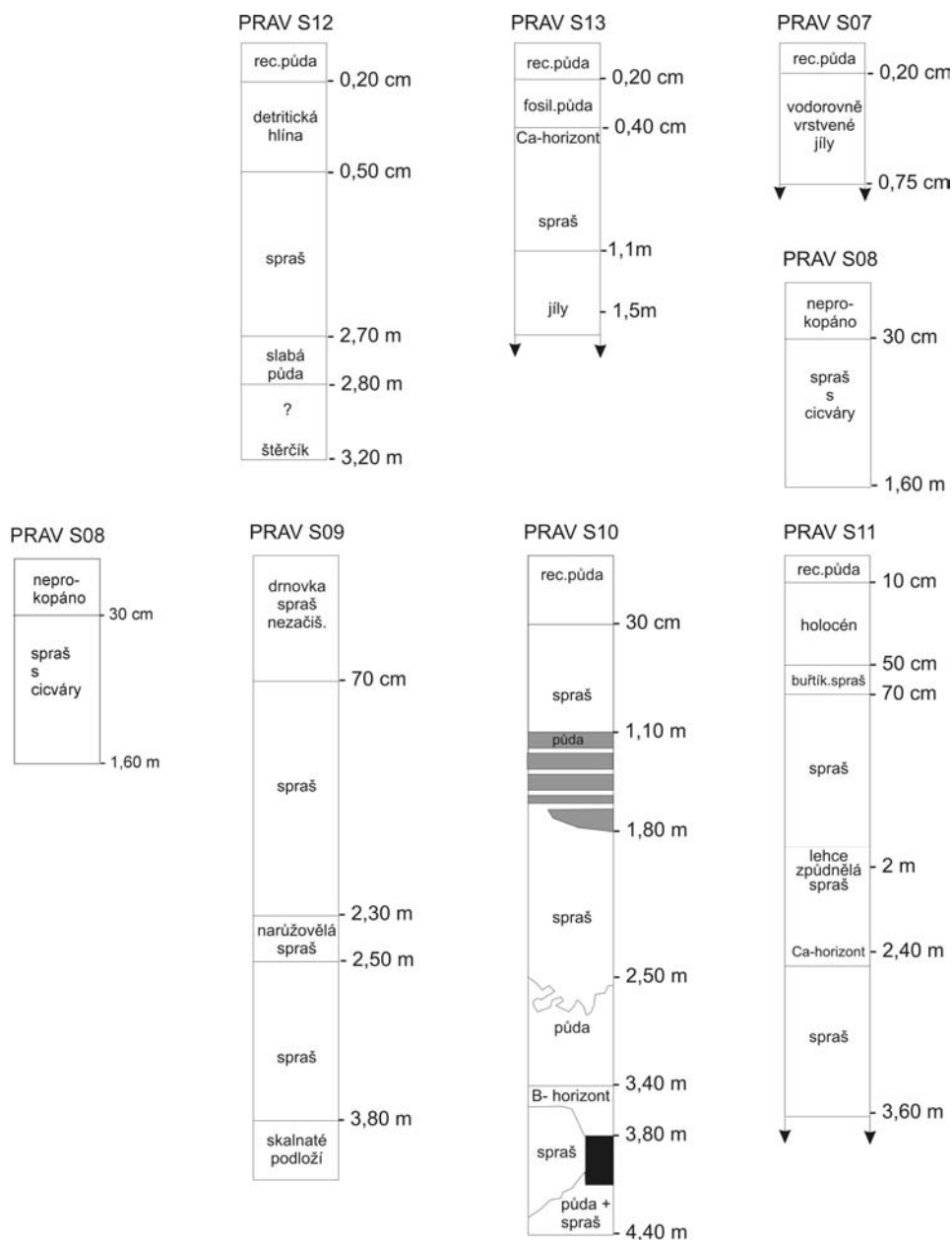
Obr. 3. Stratigrafie v sondách v Mělčanech a Dolních Konicích.

Fig. 3. The stratigraphic situation of probes in Mělčany and Dolní Kounice.

3.1. PRAVLOV IVD: SONDA 0506, S0512, S0513

Východním směrem od hluboké strže se v poloze označované jako „Wasserberg“ nachází komplex lokalit (a–d), odkud byly již dříve známy nálezy szeletenské industrie (OLIVA 1989). Z toho důvodu jsme v jižní stěně strže hledali místo, kde by se zachovaly kvartérní sedimenty.

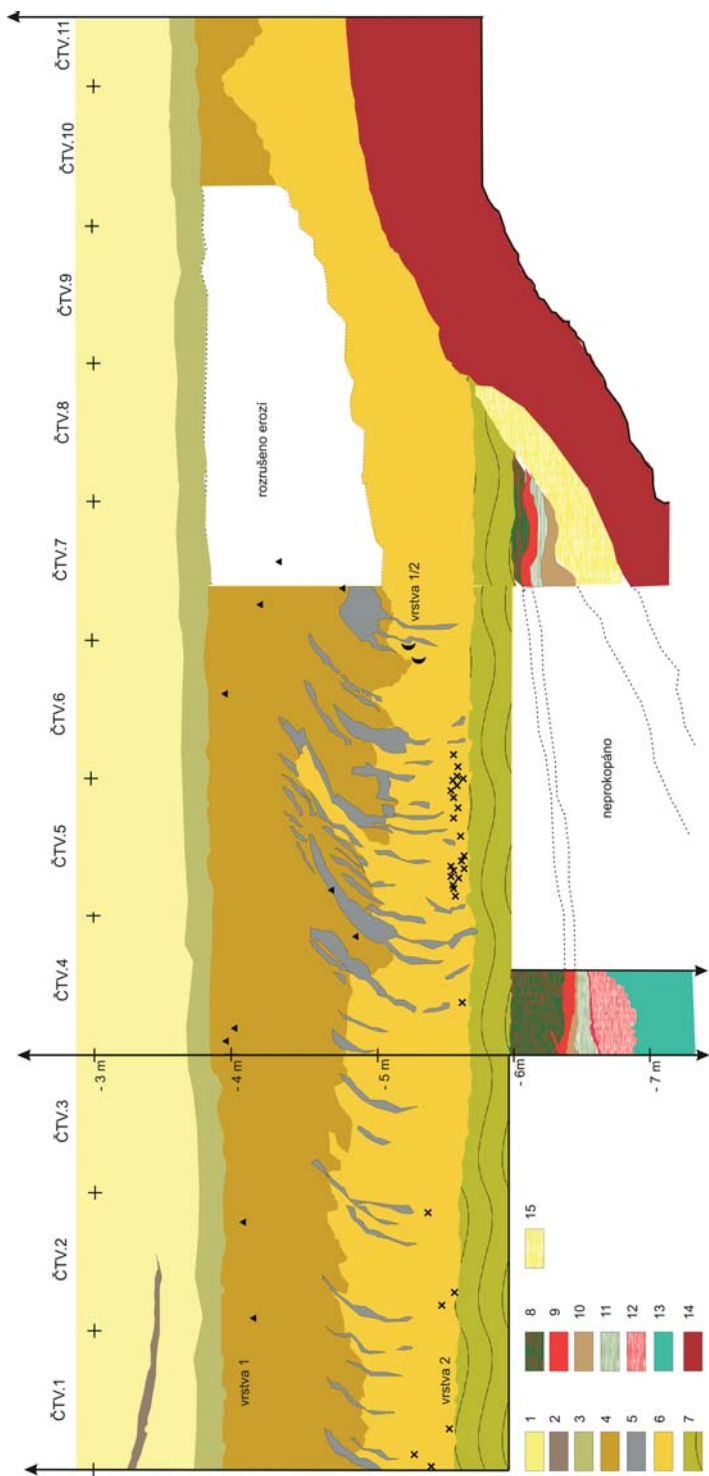
Mezi vrstevnicemi 220–230, kde se na přiléhajícím okraji ke strži rozkládá lokalita Pravlov IVb, se ale hned pod holocénní půdou nachází přemístěné jílovité sedimenty. Na dolním okraji lokality v místě sondy Prav S0513 leží pod holocénní půdou horizont slabé půdy, která připomíná interpleniglaciální para-rendzinu, známou z lokalit Vedrovice Ia, III nebo Moravský Krumlov IV. Pod touto cca 40 cm mocnou půdou je Ca-horizont, který plynule přechází do terciérních písků.

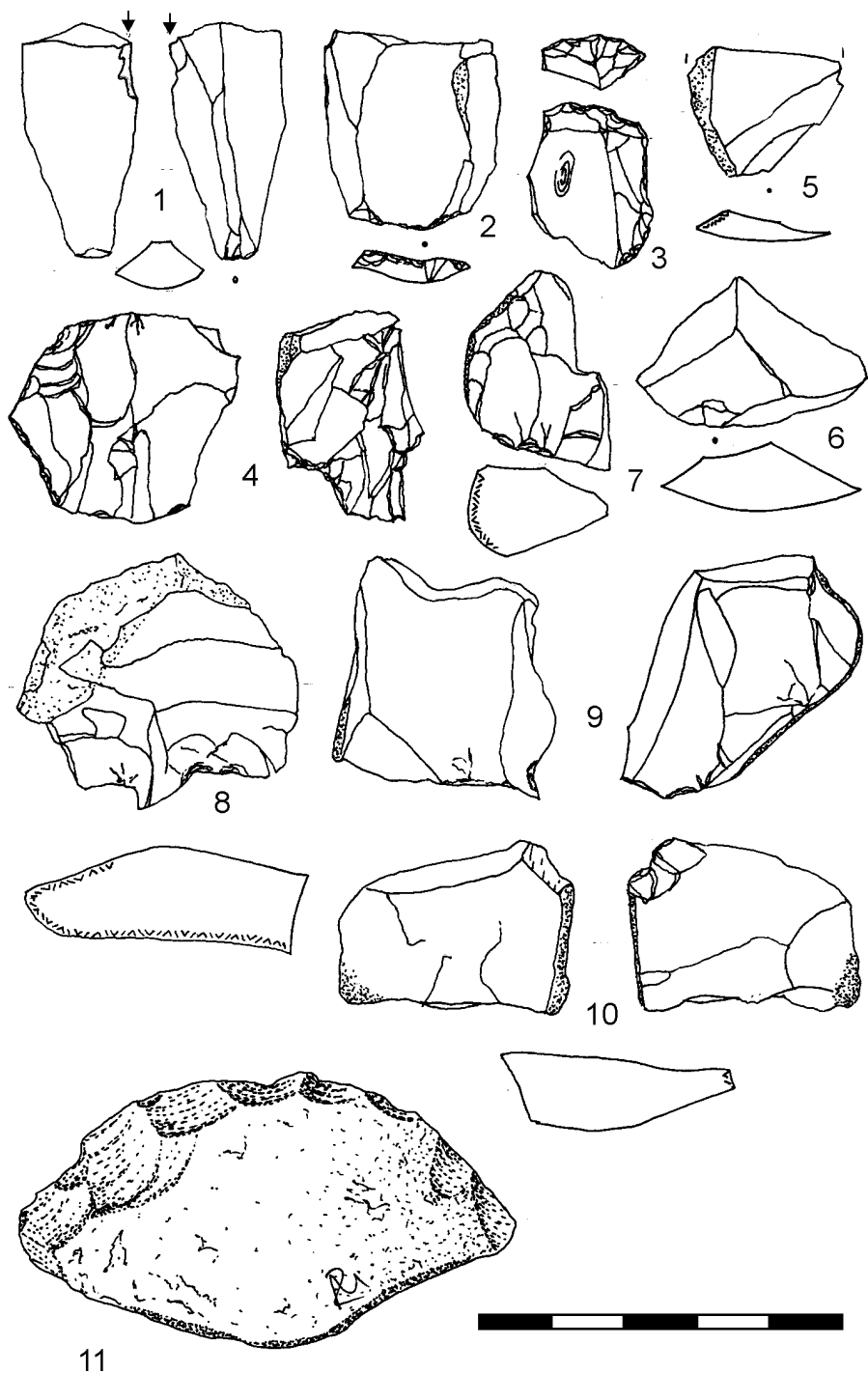
Obr. 4. Stratigrafie v sondách č. 7-13 v Pravlově.

Fig. 4. The stratigraphic situation of probes no. 7-13 in Pravlov.

Klíčovým místem se ukázal o něco níže položený spočin, rovněž proříznutý zmiňovanou hlubokou strží. Zde byl začištěn profil (Prav S0506) zprvu v délce cca 3 metrů a výšce 7 metrů. Jeho prostřednictvím jsme zachytili prakticky celou stratigrafickou stavbu daného místa a zároveň objevili kamenné štípané artefakty ve dvou horizontech, a to nejprve

Obr. 5. Pravlov Ivd. Profil ze sondy S0506.
 Fig. 5. Pravlov Ivd. The geological profile of the probe S0506.

Obr. 6. Pravlov IVd. Štípaná industrie z vr. 1 (1, 2 a 4) a vr. 2.
 Fig. 6. Pravlov IVd. The lithic artefacts from the layer 1 (1, 2 and 4) and 2.

v úrovni zhruba 4 metry pod povrchem terénu a další následovaly v hloubce okolo 5,5 metru pod povrchem. Tato poloha byla od výše zmíněné lokality Pravlov IVb oddělena územím bez povrchových nálezů a vzhledem k nadmořské výšce i celkové geomorfologii terénu jsme usoudili, že se jedná o samostatnou lokalitu, kterou jsme označili Pravlov IVd. Rozhodli jsme se proto profil co nejvíce rozšířit, získat co největší množství nálezů a dokumentovat stratigrafickou situaci na co největším úseku (obr. 5).

Jako na všech dosud zkoumaných lokalitách v oblasti Krumlovského lesa byla i zde stratigrafická situace dosti složitá, silně ovlivněná geomorfologií okolního terénu. Pod nezačištěnou částí profilu o mocnosti 1 metr se nacházelo několik sprašových horizontů. Nejprve to byl světlejší detritický sprašový horizont, zřejmě sekundárně přemístěný, který zasahoval do nezačištěné části. V hloubce 1,8 až 2,2 byl vystřídán tmavším detritickým sprašovým horizontem. Pod ním se nacházela mocná vrstva čistě, pórovitě spraše s početnými pseudomyceliemi (1), na bázi měla výrazně tmavší odstín (3). Její horní hranice ani báze nebyly výrazně oddělené. Pod ní se nacházela v hloubce cca 3,9 m slabá půda (4) s příměsí písčité frakce, v níž se od úrovně -4,10 metru objevovaly první artefakty. Úroveň s nálezem byla označena jako vrstva 1 a její rozptýl činil -4,10 až -4,60 metrů. Báze půdy je sekundárně postižená kryogenními pochody, které se projevují hákovaným Ca-horizontem s výrazným podílem jílu (5). Tyto jílovité, místy až vertikálně postavené vrstvičky zasahují i do podložního horizontu (6) a místy ho dokonce protínají v celé mocnosti. Litologicky je geneze této vrstvy složitá a nejspíš vychází ze sprašového a písčitého substrátu s příměsí jílovité frakce, která může ale pocházet i z hákovaného Ca-horizontu. Na jeho bázi, těsně nad detritickým horizontem se nacházela koncentrace nepatinovaných, drobnotvarých úštěpů. Nálezy do podložního silně detritického horizontu (7) nezasahují. Ve čtverci č. 4 jsou od hloubky -6 metrů uložené horizonty jílu a detritu, jílovito-písčité horizonty a konečně zeleně zbarvené jíly (8-13), které jsou zcela bez nálezů (obr. 2; 5).

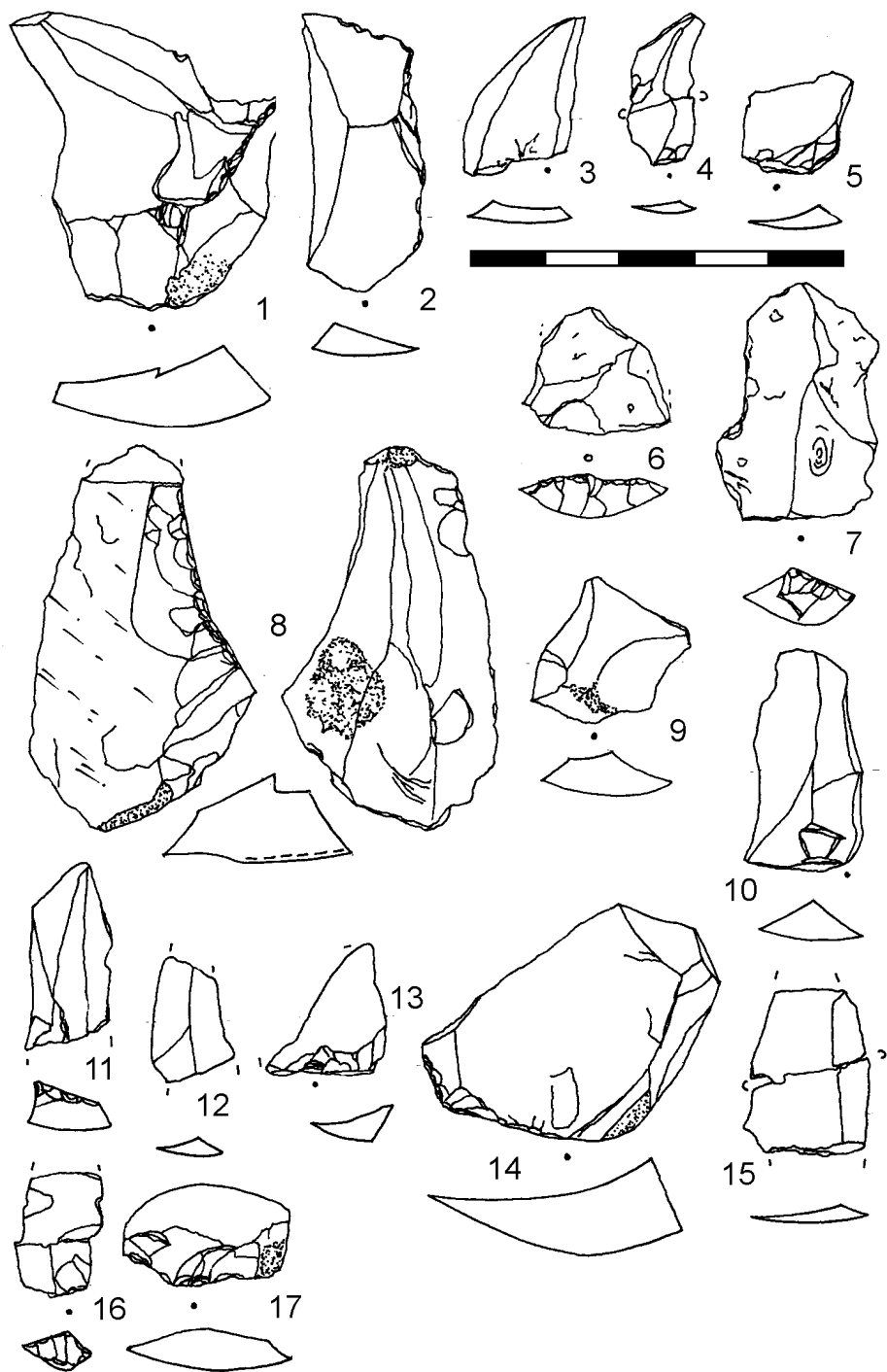
Poněkud odlišná byla situace ve čtvercích 7-11, kde se stratigrafický sled dramaticky mění. Ve čtv. 10-11 je horizont slabé půdy (4) mnohem méně mocný a není od sprašově-písčitého půdního sedimentu (6) oddělený hákovaným Ca-horizontem (5). V podloží chybí i detritický zvrstvený horizont (7), ale přímo následuje červeně zbarvená šterková vrstva 14. Ta obsahovala valouny křemene do velikosti 15 cm a velký podíl granodioritového detritu. Valouny nesou jasné znaky transportu vodou (jsou zaoblené), ale není jasné zda se jedná o terasu či nikoli. Severním směrem horizont výrazně klesá a vytváří zřejmě erozní koryto, které je od čtv. 8 vyplněno vrstvami 7-13. Drobnou zajímavou indicií představuje slabá vrstvička přeplavené půdy, která vyklíňuje v profilu ve čtv. 1 a 2. Teoreticky se jedná o relikt slabé půdy zachycené výše po svahu v sondě Prav S0513.

Stratigrafickou situaci jsme se pokusili vymezit jižním směrem na okraji strže sondou Prav S0512. Schodovitým způsobem jsme začistili profil o mocnosti přes 3 m. Sekvence sedimentů je prakticky nedělená, tvořená horizonty sprašového sedimentu s příměsí detritu. Na bázi profilu jsme zachytili hrubou frakci, tvořenou křemennými valouny, které se shodují s těmi z hlavního profilu, ale nenacházejí se v granodioritovém detritu červené barvy (obr. 4).

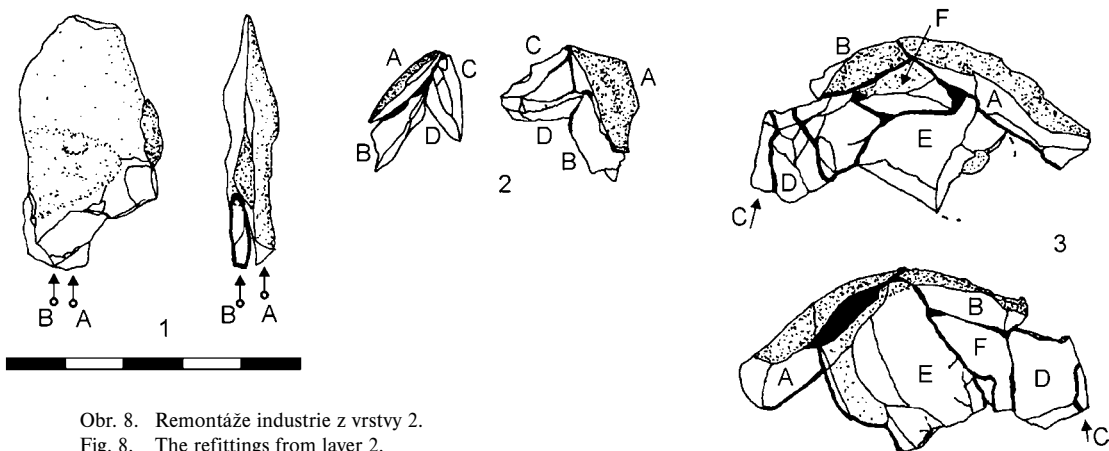
3.1.1. POPIS NÁLEZŮ

Vrstvy 1 pochází jen několik kusů artefaktů a všechny jsou pokryté velice silnou bílou patinou. K těm, o nichž stojí za to se zmínit, patří rydlo na lomu (obr. 6:1), báze levalloiského hrotu (obr. 6: 2) a drobné jádro (obr. 6: 4). Dále z této vrstvy pochází několik drobných fragmentů a zlomků úštěpů.

Vrstva 2 poskytla mnohem bohatší kolekci artefaktů, která je tvořena hlavně různými úštěpy z boku jádra, z nichž nejvýraznější je zobrazen na obr. 7: 1 a několika zbytky jednodstavových jader (obr. 6: 8-10). Jedno drobné dvoupodstavové jádro i se zbytky valounové kůry bylo přepálené (obr. 6: 7). V industrii se výrazně projevuje jedno vklesle retušované drasadlo (obr. 7: 8), drobné, částečně mrazem poškozené škrabadlo (obr. 6: 3) a tři artefakty s fasetovanou patkou (obr. 7: 6-7, 16). Industrie je výrazně drobnotvará (nakres-

Obr. 7. Pravlov IVd. Štípaná industrie z vrstvy 2.
 Fig. 7. Pravlov IVd. The lithic artefacts from the layer 2.

Obr. 8. Remontáže industrie z vrstvy 2.

Fig. 8. The refittings from layer 2.

leny byly jen větší kusy) s množstvím drobných odštěpků o rozměrech jen několika milimetrů. Nepřepálené artefakty jsou sbíjeny z velmi kvalitní variety rohovce typu Krumlovský les. Metodou zpětného skládání artefaktů jsme se pokusili řešit otázku redepozice industrie. Ukázalo se, že na místě bylo připraveno a těženo jen několik jader, z nichž jedno bylo rozlámáno na větší počet (bohužel nesestavitelných) fragmentů. Kromě několika jednoduchých lomů (obr. 7: 15) se nám podařilo k sobě poskládat i větší sekvence pocházející z fáze dekortikace jádra (obr. 8:1, 2). Nejkomplexnější skládanku (obr. 8: 3) představuje část obalu jádra, kterou tvoří dekortikační úštěpy (A, B, F), preparační úštěpy (C, E, F) a přiložený fragment jádra (D).

Zhruba v úrovni -5,20 m bylo z uvolněných sedimentů profilu zhruba na rozhraní čtverců 6 a 7 vyjmuto několik zlomků kostí, bez jakýchkoliv dalších souvislostí (obr. 5). Kostí byly vyplněny sedimentem hákovaného Ca-horizontu (5) z dané úrovně, proto byla poloha byla označena jako vrstva 1/2. Po očištění a slepení byl osteologický materiál určen G. Dreslerovou jako fragment *os metatarsale* 3 a 4 soba (*Rangifer tar.*, 1 kus, juvenilní jedinec) a fragment kosti koně (*Equus sp.*, 2 kusy).

Nálezovou situaci můžeme interpretovat následovně: Ve způdněné spraši připomínající interpleniglaciální půdu byly nalezeny silně patinované artefakty, které svými charakterem – báze levalloiského hrotu, diskoidní jádro, upomínají na časně mladopaleolitické industrie (viz příspěvek Z. Nerudové v tomto svazku). Rovněž poloha artefaktů ve slabě vyvinuté půdě nevyklučuje dataci horizontu do würmského interpleniglaciálu. Vzhledem k malému počtu nálezů a jejich předpokládané redepozici je ovšem obtížné určit funkci lokality.

Ještě obtížnější je časové a kulturní zařazení nálezů z vrstvy 2, ze které pochází větší kolekce drobnotvaré industrie, podle charakteru sbíjené diskoidním způsobem z drobnějších jader z velmi kvalitní variety rohovce typu Krumlovský les. Rozměrově i morfologicky jsou kamenné artefakty blízké taubachienu, ale připomínají rovněž drobnotvaré industrie starého paleolitu v Německu. Klíčovou stratigrafickou indicií může být hákovaný Ca-horizont v nadloží, který se v tak mocné formě objevuje podle dosavadních poznatků naposledy v průběhu posledního interglaciálu. Pak by nálezy mohly spadat do risského glaciálu *sensu lato*. Zmíněný horizont však rovněž naznačuje, že zachycená stratigrafická sekvence není kompletní, a tudíž nelze vyloučit ani dataci do mladší fáze starého paleolitu, analogicky k nálezům z Německa. Přesnější zařazení snad přinese datování přepálených artefaktů. Z hlediska funkce lokality se nám podařilo zachytit část ateliéru na výrobu kamenné industrie. Hlavní koncentrace nepřesáhla plochu 2×0,5 m. V tomto případě se zdá pravděpodobné, že se artefakty nacházejí v paraautochtonní pozici.

Popsaný profil vykazuje podobné znaky jako stratigrafická sekvence z nedaleké lokality Moravský Krumlov IV (NERUDA - NERUDOVÁ - OLIVA 2004, obr. 37). Zde se v nevýrazné interpleniglaciální půdě nacházely časně mladopaleolitické artefakty, přisouzené szeletieniu. Báze a podložní spraš byly také postiženy výrazným hákováním, pod nímž se nacházel půdní komplex, který je paleopedologicky spojován s obdobím holsteinu (PKV), ale který je absolutně datovaný metodou OSL do staršího würmu, čemuž by odpovídal i charakter nálezů, blízkých středopaleolitickému micouieniu (NERUDA - NERUDOVÁ - OLIVA 2004, obr. 50-51).

4. SONDÁŽE NA KATASTRU DOLNÍCH KOUNIC A MĚLČAN

Paralelně s výzkumem polohy Pravlov IVd jsme pokračovali se sondážemi na levobřeží řeky Jihlavy na katastrech Dolních Kounic a Mělčan, kde jsme se pokoušeli zejména o nalezení intaktních archeologických situací. Nejprve jsme zaměřili pozornost na szeletienskou stanicí Dolní Kounice I. Podle informací A. Otty se v místech, kde granodioritové podloží nevystupovalo na povrch, objevovalo menší množství nálezů, takže je možné, že se zde nacházejí neporušené stratigrafické situace. Jednu kopanou sondu a systém vrtů jsme situovali do mělké deprese na JZ okraji sadu a pokračovali jsme po spádnicí směrem k cestě, která probíhá po hřebeni na levém břehu řeky. První sonda v poloze Dolní Kounice I - „Kozí hora“ (DK S0503) zachytila pod holocénní ornici reliktů slabé, pravděpodobně fosilní půdy, postupně přecházející do Ca-horizontu. V podloží se nachází jemné písky a jílovité písky. Dosažená hloubka sondy byla 170 cm (obr. 3). SSV směrem situovaný vrt DK S0504 zachytil 60 cm mocný horizont holocénní půdy na jehož bázi se zřetelně rýsoval Ca-horizont. Zajímavější situace byla zastížena ve vrtu DK S0505, kde se pod 70 cm mocnou vrstvou holocénní půdy nacházela 110 cm mocná fosilní půda, která makroskopicky připomíná půdy würmského interpleniglaciálu v oblasti Krumlovského lesa. K ověření poznatků A. Otty jsme jeden vrt (DK S0506) umístili na západní hranu spočínu, tedy do míst, která byla poněkud výše. Pod 40 cm holocénní půdy jsme narazili na zvětralínu granodioritu. Nejseverněji umístěný vrt DK S0507, prakticky na temeni hřebene nedaleko výše zmíněné komunikace, zachytil nejméně 180 cm spraše.

Na paleolitické stanici Dolní Kounice II jsme umístili dvě kopané sondy (DK S0501 a S0502), které ale zachytily pod holocénní půdou pouze zvětralinový plášť granodioritového masivu.

Nadějně se jevila i situace na lokalitě Dolní Kounice X. V mezi na jejím východním okraji jsme začistili profil (DK S0510) o výšce cca 2 m, který ale odhalil pouze přemístěné sedimenty. Vrty (DK S0508, S0509) v ploše spočínu „Řepná pole“ zachytily pouze granodioritovou zvětralínu.

Poslední sondážní práce jsme uskutečnili na szeletienské stanici Mělčany I - „Veselá hora“, kde jsme na jejím severním okraji vyhloubili tři sondy na okraji vinohradu (Měl S0501-S0503). Bohužel i v tomto případě se pod vrstvou holocénní půdy nacházel pouze zvětralý granodiorit.

4.1. DŘÍVĚJŠÍ NÁLEZY Z PRAVLOVA

(Podle OLIVY 1989; aktualizováno na základě terénních výzkumů).

- I JZ svah Pravlovské hory (kóta 258 SV obce) ve vinohradu. N: dva archaické PK, polyedrická jádra a uštěpy. Starý paleolit. Nepubl.
- II „Stráně“, 200 metrů SZ od lokality I, na SZ svahu kóty 258. Nevýrazné mladopaleolitické artefakty. Mladý paleolit. (SKUTIL 1947, 103; 1962a, 26). Podle Skutila sbíral J. Lavický na vrcholku tzv. „Hibelbergu“ (259 m) hrubou nepatinovanou paleolitickou i neolitickou pazourkovou industrií (Pa 918/38); SKUTIL 1947, 103).
- IIa Mezi polohou I a II, několik typických aurignackých škrabadel. Mladý paleolit (OLIVA 1989, 22).

Tabulka 1. Přehled všech sond a vrtů v oblasti Dolních Kounic a Pravlova.

Table 1. A list of all geological trenches in the area of Dolní Kounice and Pravlov.

Ozn. sondy	Lokalita		druh sondy	JTSK	
DKS0501	Dolní Kounice	II - Kobylky	kopaná sonda	609848.0	1171922.5
DKS0502			kopaná sonda	609878.8	1171948.0
DKS0503		I - Koží hora	kopaná sonda	609822.0	1172353.9
DKS0504			vrt	609810.4	1172341.5
DKS0505			vrt	609781.5	1172299.0
DKS0506			vrt	609779.9	1172210.6
DKS0507		vrt	609688.5	1172134.6	
DKS0508		X - Řepná pole	vrt	609055.5	1173630.5
DKS0509			vrt	609074.2	1173612.9
DKS0510			profil	608991.9	1173633.2
MELCS0501	Měčany	I - Veselá hora	kopaná sonda	608663.1	1172875.9
MELCS0502			kopaná sonda	608662.3	1172901.8
MELCS0503			kopaná sonda	608630.8	1172928.9
PRAVS0501	Pravlov	IX	sonda bagrem		
PRAVS0502			kopaná sonda	608666.3	1174471.0
PRAVS0503			kopaná sonda	608653.8	1174470.2
PRAVS0504			kopaná sonda	608643.8	1174466.6
PRAVS0505			kopaná sonda	608654.7	1174485.6
PRAVS0506		IVd	profil - výzkum	608690.4	1174657.2
PRAVS0507			profil	608668.6	1174532.2
PRAVS0508			profil	608699.0	1174266.0
PRAVS0509			profil	608708.7	1174261.5
PRAVS0510			profil	608753.5	1174160.6
PRAVS0511			profil	608746.7	1173972.1
PRAVS0512		IVd	profil	608696.6	1174687.0
Křišťál	Pravlov IV			608599.3	1174671.9

III „Hraniční“, vinice v okolí kóty 274 S obce. Jádrovité škrabadlo, sekáč a úštěpy, Nepublikováno.

IVa „Wasserberg“, P temeno a JZ svah nad kravinem S obce. Škrabadla a szeletienské artefakty. Původně nebyly detailněji rozlišeny koncentrace a-c (FREISING 1932,127; SKUTIL 1962, 26; RAKOVSKÝ - VITULA 1981), nově byly zaměřeny. JTSK: 608699.4 1174772.8

IVb „Wasserberg“, JTSK: 608565.0 1174513.5

IVc „Wasserberg“, JTSK: 608450.5 1174835.8

IVd Profil ve žlebu po pravé straně cesty od konírny, pod polohami IVa-IVc. Archeologický výzkum v roce 2005 zjistil intaktní polohu dvou archeologických a jedné paleontologické vrstvy. Střední a mladý paleolit.

V „Řepná“, okolí kóty 250 mezi obcí a lokalitou III. Skrovná szeletienská industrie (SKUTIL 1962, 25).

- VI „Nová hora“, JV svahy v okolí rokle Z od hřbitova, nad silnicí do Jezeřan. Nepočtené nálezy szeletieny (SKUTIL 1962, 25).
- VII „Záhumení“, niva za hřištěm na pravém břehu řeky, několik úštěpů. Nepubl.
- VIII Vinice na V svazích mezi kótou 250 a částí obce. N:menší soubor asi szeletieny (SKUTIL 1962, 25).
- IX Erozní kanál s kostmi velké fauny a několika úštěpy. Sekundární poloha.

5. ZÁVĚR

Archeologickými sondážemi v paleoliticky velmi zajímavé oblasti severního okraje Pravlova a severního až východního okraje Dolních Kounic se podařilo vytipovat několik míst s povrchovými nálezy, kde by bylo možné provést zjišťovací archeologický výzkum (tab. 1). Přes značný sedimentační neklid, který se u Pravlova projevoval opakovanými splachy pleistocenních sedimentů směrem k nivě řeky Jihlavy a který v inkriminovaných místech nejspíše navždy zničil většinu archeologických lokalit, se podařilo najít i místa, jež byla před tímto odnosem alespoň částečně uchráněná. Díky tomu se podařilo odkrýt jedinečnou náleзовou situaci v poloze označené jako Pravlov IVd.

Za milou pomoc děkujeme místnímu znalci a objeviteli značné části lokalit panu Antonínu Ottovi, starostovi obce Pravlov Ing. Kailovi a majiteli části pozemků a hřebčína Ing. Kutkovi.

LITERATURA

- FREISING, H. 1932: Altstezeitliche Einzelfunde aus dem südlichen Mähren. *ZdDVfGMSchl* (Zeitschrift des Deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens) 34, 127-128.
- OLIVA, M. 1989: Paleolit. In: L. Belcredi (ed.): *Archeologické lokality a nálezy okresu Brno-venkov*, 8-32. Brno.
- RAKOVSKÝ, I. - VITULA, P. 1981: Pravěké nálezy z Pravlova (okr. Brno-venkov). *PV* 1979, 65-66.
- SKUTIL, J. 1947: Moravské prehistorické výkopy a nálezy. Oddělení moravského pravěku Zemského musea 1937-1945. *ČMZM* 33/1946, 45-134.
- SKUTIL, J. 1962: Předběžná zpráva o skupině nových 24 paleolitických lokalit na Kounicku na Jihlavě. *PV* 1961, 22-30.
- NERUDA, P. - NERUDOVA, Z. - OLIVA, M. 2004: Stratigrafie paleolitických lokalit v oblasti Krumlovského lesa (okr. Znojmo). *AMM Sci. soc.* LXXXIX, 3-58.
- VALOCH, K. 1974: Nové kolekce ve sbírkách ústavu Anthropos Moravského muzea. *PV* 1973, 9-14, Tab. 1-6.

SUMMARY

In the frame of the grant project of the Czech Ministry of Culture (N° RK 04P03OMG012) we undertook, in 2005, excavations on the left riverside of the Jihlava in the neighbourhood of Dolní Kounice. In this region numerous Palaeolithic sites are known through surface finds dated back to the period from the Lower to the Upper Palaeolithic (OLIVA 1989). We focused on the determination of the possible stratigraphic situation of existing surface finds for dating purposes and we also undertook geological survey of quaternary sediments on chosen places of hollowed-out tracks. During the fieldwork we prospected the sites in Mělcany I, Dolní Kounice I, II, X and Pravlov I, III, IV. At first, the main attention was paid to an older find of mammoth bones from 1991 that is filed in the collection of the Anthropos Institute as Pravlov IX.

Archaeological prospection enabled to choose several places with surface finds where probing excavations could be carried out (tab. 1). In spite of considerable sediment perturbation in form of repeated clearing off Pleistocene sediments towards the alluvial plain of the Jihlava river that destroyed most archaeological sites forever, we managed to discover places that were at least partly conserved. So a unique multilayer open-air site Pravlov IVd could be uncovered.